

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ

ФАКУЛЬТЕТ УПРАВЛІННЯ ТА БЕЗПЕКИ НАСЕЛЕННЯ

КАФЕДРА СОЦІАЛЬНИХ І ГУМАНІТАРНИХ ДИСЦИПЛІН

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб»

обов'язковий освітній компонент
за міждисциплінарною освітньо-науковою програмою «Психологічна і
соціальна реабілітація»
підготовки за другим (магістерським) рівнем вищої освіти
в галузях знань 05 «Соціальні та поведінкові науки», 23 «Соціальна робота»
спеціальності 053 «Психологія», 231 «Соціальна робота»,
мова навчання – українська

Рекомендовано кафедрою соціальних і
гуманітарних дисциплін на 2024-2025
навчальний рік.

Протокол від «30» серпня 2024 року № 2

Силабус розроблений відповідно до Робочої програми навчальної дисципліни
«Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб»

2024 рік

Загальна інформація про дисципліну

1. Анотація

Навчальна дисципліна «Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб» вивчає питання соціального захисту та безпеки людини в державі. Це система теоретичних знань і заснована на них практика, яка має на меті забезпечення соціальної справедливості шляхом надання соціальної допомоги і підтримки найменш захищених верств суспільства та протидії факторам соціального виключення. Навчальна дисципліна «Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб» поєднує спеціалізовану професійну теорію із професійною діяльністю, що засновані на цінностях соціальної роботи, із наголосом на наукових дослідженнях, використанні сучасних здобутків соціальних і гуманітарних наук, переважним чином соціальної роботи; має виражені суспільно-політичний, економічний та соціально інформаційний складники. Соціальна робота – це практична діяльність, що відбувається у складному суспільстві та середовищі, що постійно змінюється. Вона покликана надавати людям можливість якомога повніше розвивати власний потенціал, збагачувати своє життя та попереджувати виникнення соціальних дисфункцій. Використовуючи теорії людської поведінки та соціальних систем, соціальна робота є важливою там де має місце взаємодія людей з їхнім соціальним оточенням.

2. Інформація про науково-педагогічного працівника

Загальна інформація	Харламов Михайло Іванович, професор кафедри соціальних і гуманітарних дисциплін факультету управління та безпеки населення Національного університету цивільного захисту України
Контактна інформація	м. Черкаси, вул. Онопрієнка, 8. Телефон (робочий) – (066) 74-11-734.
E-	kharlamov_mykhailo@nuczu.edu.ua

mail	
Наукові інтереси	- проблеми освіти, соціальної роботи та соціальної і гуманітарної роботи в Україні; - історія соціальної роботи та соціальної і гуманітарної роботи.
Професійні здібності	- організаторські та комунікативні здібності, професійні здібності до аналізу соціальних подій в суспільстві, до вирішення соціальних проблем людей, що потребують соціальної допомоги та підтримки.
Наукова діяльність із за освітнім коментарем	Наукові публікації: WoS: 1. Iasechko M., Kharlamov M., Skrypchuk H., Fadyeyeva K. Artificial intelligence as a technology of the future at the present stage of development of society. Science Journal "Laplace em Revista (International)". – São Paulo: Editorial Authors and Associated Researchers, 2021. – Volume 7. № Extra D. – P. 391-397. https://www.researchgate.net/publication/367903070_Artificial_intelligence_as_a_technology_of_the_future_at_the_present_stage_of_development_of_society 2. Rozhdestveska I., Kharlamov M., Leshchenko H., Kovalova O. Theoretical foundations of distance education on the internet. Science Journal "Laplace em Revista (International)". – São Paulo: Editorial Authors and Associated Researchers, 2021. – Volume 7. № 3. – P. 629-633. https://www.researchgate.net/publication/354205814_Theoretical_foundations_of_distance_education_on_the_Internet 3. Sinelnikov I., Lysenko V., Yakobenchuk N. Kharlamov M. Digital Competence As A Component Of Professional And Information Culture Of A Teacher. Science Journal "International Journal of Computer Science and Network Security". – Seoul: International Journal of Computer Science and Network Security, 2021. – Volume 21. № 7. – P. 169-172. https://koreascience.kr/article/JAKO202123563883612.pdf 4. Prokopenko A., Havrylo O., Shapovalova O., Kharlamov M. Theoretical foundations of management of the education system: optimization of the

complex of organizational and pedagogical conditions for effective management. Science Journal «AD ALTA: Journal of Interdisciplinary Research». Double-Blind Peer-Reviewed. – Volume 12, Issue 1, Special Issue XXVI., 2022. – P. 146-150.
https://www.magnanimitas.cz/ADALTA/120126/papers/A_25.pdf

Фахові видання:

1. Давидов П.Г., Цибулько О.С., Харламов М.І. Сталий розвиток вищої освіти: сучасні тенденції. Духовність особистості: методологія, теорія і практика: збірник наукових праць. Випуск 3 (102), 2021. – С. 110-122.

https://journals.snu.edu.ua/index.php/DOMTP_SNU/article/view/64

2. Рябініна О.В., Харламов М.І., Каріков С.А., Гонтаренко Л.О. До інтегральних характеристик соціальної реабілітації з огляду на реалії війни. Проблеми екстремальної та кризової психології, НУЦЗ України, 2023. №2(6). С.131-145. ISSN 2786-5541.

http://dcpp.nuczu.edu.ua/images/2023-2/2023_2_2_11.pdf

3. Юрченко Л.І., Харламов М.І., Гонтаренко Л.О., Каріков С.А., Виклики соціально-психологічних комунікацій сучасного світу в умовах війни. Проблеми екстремальної та кризової психології, НУЦЗ України, 2024. №1(7). С.71-81. <http://dcpp.nuczu.edu.ua/uk/7-12.html>

4. Юрченко Л.І., Харламов М.І., Гонтаренко Л.О. Соціальна відповідальність держави, суспільства, громадянина. Теоретичні і прикладні проблеми психології та соціальної роботи. СХУ імені Володимира Даля., випуск 1., с. 37-48, 2024. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/19967>

5. Харламов М.І., Ващук Т.С. Особистість соціального реабілітолога в системі соціальної реабілітації дітей з інвалідністю. Науково-методичний вісник «Джерела», Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. № 1 (103), с. 81-83, 2023. http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18744/1/dgerela_1.pdf

6. Харламов М.І., Рябініна О.В. Особистість соціального працівника в системі соціальної роботи держави. Івано-Франківський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти. Науково-методичний вісник «Джерела», № 1-4 (99-102), с. 76-78, 2022. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16313>

1. Харламов М.І. Соціальна робота з похилими людьми, як прояв духовної допомоги. Відродження духовності в сучасному світі: взаємодія Церкви та освіти: Тези Міжнародної науково-практичної конференції. 26-27 квітня 2012 р. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2012. – с. 330-333. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/15902>

2. Харламов М.І. Специфіка навчально-виховного процесу з

соціальних та гуманітарних дисциплін у Національному університеті цивільного захисту України. Інноватика суспільствознавчої освіти XXI сторіччя: виклики і шляхи розвитку: тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Миколаїв, 12-14 травня 2016 р.). Миколаїв: МНУ імені В.О. Сухомлинського, 2016. – с. 65-67. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/7514>

3.Харламов М.І. Соціально-гуманітарна робота в організаціях та підприємствах в Україні. Сучасні проблеми правового, економічного та соціального розвитку держави: тези доповідей Міжнародної науково-практичної конференції (м. Харків, 27 листопада 2020 р.). Харків: ХНУВС, 2020. – с. 303-304. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/11692>

4.Рябініна О.В., Харламов М.І. Роль та місце соціального працівника у дошкільній та шкільній освіті в умовах війни. Я. А. Коменський – фундатор наукової педагогіки (з нагоди 430-річчя від дня народження видатного педагога): Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної онлайн-конференції з міжнародною участю, 10-11 листопада 2022 р. – Умань: ВПЦ «Візаві», 2022, с. 126-128. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16311/1/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA%20%D1%82%D0%B5%D0%B7%20%D0%9A%D0%BE%D0%BC%D0%B5%D0%BD%D1%81%D1%8C%D0%BA%D0%B8%D0%B9%D0%92%D1%96%D0%B7%D0%B0%D0%B2%D1%96.pdf>

5.Рябініна О.В., Харламов М.І. Соціальний захист родин в Україні. Інтеграція теорії у практику: проблеми, пошуки, перспективи: матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 04 листопада 2022 р.) / гол. ред. О. М. Тогочинський; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2022, с. 446-448. http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16312/1/Konferenciya_04.11.pdf

6.Рябініна О.В., Харламов М.І. Соціальний захист малозабезпечених верств населення в інноваційному суспільстві. Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції «Слобожанські наукові читання: соціально-економічні та гуманітарно-правові виміри», 14-15 жовтня 2022 р. – Харків: НТУ «ХПІ», 2022, с. 54-57. <http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/16318/1/%d0%a0%d1%8f%d0%b1%d1%96%d0%bd%d1%96%d0%bd%d0%b0%2c%20%d0%a5%d0%b0%d1%80%d0%bb%d0%b0%d0%bc%d0%be%d0%b2%20%d1%82%d0%b5%d0%b7%d0%b8%20%e2%80%94%20%d0%ba%d0%be%d0%bf%d0%b8%d1%8f.pdf>

7.Рябініна О.В., Харламов М.І. Соціальна політика держави та проблеми соціальної роботи. Сучасні проблеми правового, економічного

та соціального розвитку держави: тези доповідей XI Міжнародної науково-практичної конференції (м. Вінниця, 9 грудня 2022 р.) / МВС України, ХНУВС, Науковий парк «Наука та безпека». – Вінниця: ХНУВС, 2022, с. 247-249.

<http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/16319>

8. Харламов М.І. Взаємозв'язок психології та соціально-гуманітарної роботи. Актуальні питання теорії та практики в галузі права, освіти, соціально-гуманітарних та поведінкових наук в умовах воєнного стану: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Чернігів, 25–26 квітня 2023 р.): у двох томах. Т. 2 / голов. ред. В. Ф. Пузирний; Академія Державної пенітенціарної служби. Чернігів: Академія ДПтС, 2023. с. 227-229.

http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18741/1/Konferenciya-Tom-2-_25-26-kvitnya_2023-1.pdf

9. Харламов М.І., Ващук Т.С. Роль соціальної роботи в економіці держави. Слобожанські наукові читання: соціально-економічні та гуманітарно-правові виміри: Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, 17-18 жовтня 2023 року: Харків: НТУ «ХПІ», 2023. с. 345-348.

http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18745/1/Conference_NTU_KhPI_2023_Slobozhanski_naukovi_chytannia..pdf

10. Харламов М.І., Ващук Т.С. Витоки соціальної роботи за часів періоду хрещення Київської Русі. Сьомі Геретівські читання: наукові статті, тези доповідей та інші матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Тернопіль, Україна, 22 вересня 2023 року). Науковий, методичний, інформаційний збірник Тернопільського обласного комунального інституту післядипломної педагогічної освіти. Тернопіль: ТОКІППО, 2023. с. 344-347.

<http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18746/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba%20V%d0%86%d0%86%20%d2%90%d0%b5%d1%80%d0%b5%d1%82%d1%96%d0%b2%d1%81%d1%8c%d0%ba%d1%96%20%d1%87%d0%b8%d1%82%d0%b0%d0%bd%d0%bd%d1%8f%20RTF%281%29.pdf>

11. Харламов М.І., Ващук Т.С. Соціально-психологічна реабілітація внутрішньоопереміщених осіб (на прикладі вільнонайманих працівників Національного університету цивільного захисту України). Стратегічні комунікації у сфері забезпечення національної безпеки та оборони: проблеми, досвід, перспективи: IV Міжнародна науково-практична конференція, 27 вересня 2023 р.: тези доповідей / Міністерство оборони України. Київ: НУОУ, 2023. с. 292-295.

<http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18747/1/%d0%9d%d0%a3%d0%9e%d0%a3%20%d0%a5%2b%d0%92.pdf>

	12.Харламов М.І., Ващук Т.С. Соціальна реабілітація осіб з інвалідністю в Україні. «Інновації для відродження: національний, регіональний, міжнародний контекст». Тези доповідей міжнародної науково-практичної конференції, Запоріжжя, 12-13 жовтня 2023 р. [Електронний ресурс] / Редколегія: В.А. Шаломєєв (відповідальний редактор). Запоріжжя: НУ «Запорізька політехніка», 2023. с. 160-163. http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18748/1/K_Gubar.pdf 13.Харламов М.І. Особистість та її соціалізація: природа, проблеми, різновиди. Література, психологія, педагогіка у ракурсах взаємодії: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Дніпро, 9 листопада 2023 р.). Дніпро: ГІМ ДВНЗ «ДДПУ», 2023. с. 265-269. http://repositsc.nuczu.edu.ua/bitstream/123456789/18750/1/%d0%97%d0%b1%d1%96%d1%80%d0%bd%d0%b8%d0%ba_%d0%9b_%d1%80%d0%b0%2c_%d0%bf%d1%81%d0%b8%d1%85%d0%be%d0%bb%d0%be%d0%b3%d1%96%d1%8f%2c_%d0%bf%d0%b5%d0%b4%d0%b0%d0%b3%d0%be%d0%b3%d1%96%d0%ba%d0%b0_2023.pdf
--	---

3. Час та місце проведення занять з дисципліни

Аудиторні чи дистанційні заняття з навчальної дисципліни проводяться згідно затвердженого розкладу. Електронний варіант розкладу розміщується на сайті Університету (<http://rozklad.nuczu.edu.ua/>).

Консультації з навчальної дисципліни проводяться протягом семестру щопонеділка з 15.30 до 16.30 в кабінеті № 215. В разі додаткової потреби здобувача вищої освіти в консультації час погоджується з викладачем.

Мета вивчення дисципліни: формування у майбутніх фахівців – світоглядне бачення щодо зменшення бідності та нерівності в суспільстві, зростання економічної та соціальної безпеки працездатних груп населення на основі їх власної ініціативи. Передавати знання, щодо захисту та допомоги недієздатним та нужденним верствам населення. Навчити розуміти і використовувати у соціальній роботі основні її теоретичні положення та застосовувати теоретичні знання на практиці. Розглянути особливості діяльності соціальних служб в Україні.

4. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Форма здобуття освіти
	заочна (дистанційна)
Статус дисципліни	Обов'язкова

Рік підготовки	1 курс
Семестр	1
Обсяг дисципліни:	
- в кредитах ЄКТС	3
- кількість модулів	2
- загальна кількість годин	90
Розподіл часу за навчальним планом:	
- лекції (годин)	8
- практичні заняття (годин)	-
- семінарські заняття (годин)	2
- лабораторні заняття (годин)	-
- курсова робота (годин)	-
- інші види занять (годин)	-
- самостійна робота (годин)	80
- індивідуальні завдання (науково-дослідне) (годин)	-
- підсумковий контроль	Диференційований залік

Передумови для вивчення дисципліни: для успішного навчання необхідне опанування навчальними дисциплінами: соціологія, психологія, правознавство, історія та культура України.

Результати навчання та компетентності з дисципліни

Відповідно до освітньо-наукової програми «Психологічна і соціальна реабілітація» вивчення навчальної дисципліни повинно забезпечити:

- досягнення здобувачами вищої освіти таких результатів навчання:

Програмні результати навчання	аббревіатура
Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. Розв'язувати складні задачі і проблеми, що потребують оновлення й інтеграції знань в умовах неповної/недостатньої інформації та суперечливих вимог.	ПР 1
Узагальнювати емпіричні дані та формулювати теоретичні висновки.	ПР 3
Доступно і аргументовано представляти результати досліджень у писемній та усній формах, брати участь у фахових дискусіях	ПР 5
Аналізувати соціальний та індивідуальний контекст	ПР 7

проблем особи, сім'ї, соціальної групи, громади, формулювати мету і завдання соціальної роботи, планувати втручання в складних і непередбачуваних обставинах відповідно до цінностей соціальної роботи	
Організовувати спільну діяльність фахівців різних галузей і непрофесіоналів, здійснювати їх підготовку до виконання завдань психологічної і соціальної реабілітації, ініціювати командування та координувати командну роботу	ПР 8
Оцінювати соціально-психологічні наслідки політики у сфері прав людини, соціальної інклюзії та сталого розвитку суспільства, розробляти рекомендації стосовно удосконалення нормативно-правового забезпечення психологічної і соціальної роботи.	ПР 9
Розробляти критерії та показники ефективності професійної діяльності, застосовувати їх в оцінюванні виконаної роботи, пропонувати рекомендації щодо забезпечення якості психологічних і соціальних послуг та управлінських рішень.	ПР 11
Вирішувати етичні дилеми з опорою на норми закону, етичні принципи та загальнолюдські цінності.	ПР 13

- формування у здобувачів вищої освіти наступних компетентностей:

Очікувані вибіркові компетентності з дисципліни	аббревіатура
Здатність вирішувати складні завдання і проблеми у процесі навчання та професійної діяльності у галузі психології та соціальної роботи, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій і характеризується комплексністю та невизначеністю умов і вимог.	ІК 1
Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу	ЗК 1
Здатність розробляти і управляти проектами	ЗК 2
Здатність виявляти ініціативу та підприємливість.	ЗК 6
Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.	ЗК 7
Здатність генерувати нові ідеї (креативність).	ЗК 8
Навички міжособистісної взаємодії.	ЗК 9
Здатність працювати в команді.	ЗК 10
Здатність до розуміння та використання сучасних теорій, методологій і методів соціальних та інших наук, у тому числі методи математичної статистики та кількісні	СК 1

соціологічні методи, стосовно завдань фундаментальних і прикладних досліджень у галузі соціальної роботи.	
Здатність до виявлення соціально значимих проблем і факторів досягнення соціального благополуччя різних груп населення.	СК 2
Здатність професійно діагностувати, прогнозувати, проектувати та моделювати соціальні ситуації.	СК 3
Здатність до впровадження методів і технологій інноваційного практикування та управління в системі соціальної роботи.	СК 4
Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (експертами з інших галузей/видів економічної діяльності), налагоджувати взаємодію державних, громадських і комерційних організацій на підґрунті соціального партнерства.	СК 5
Здатність до оцінки процесу і результату професійної діяльності та якості соціальних послуг.	СК 6
Здатність виявляти ініціативу та підприємливість задля вирішення соціальних проблем через упровадження соціальних інновацій.	СК 10
Здатність виявляти професійну ідентичність та діяти згідно з цінностями соціальної роботи.	СК 11
Здатність до ефективного менеджменту організації у сфері соціальної роботи.	СК 14
Здатність до оволодіння навичками самостійного опанування новими знаннями, використовуючи сучасні освітні та дослідницькі технології у соціальній сфері.	СК 15

Програма навчальної дисципліни

МОДУЛЬ №1. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК СУСПІЛЬНЕ ЯВИЩЕ. СУТНІСТЬ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.

Тема 1. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК НАУКА

Необхідність та значущість соціальної роботи. Соціальна робота як наука і учбова дисципліна. Міністерство соціальної політики. Державні соціальні установи. Департамент з соціальної роботи. Соціальні працівники: можливості отримання спеціальної освіти та працевлаштування у державних та приватних закладах. Методи соціальної роботи. Закономірності та принципи соціальної роботи. Перелік соціальних послуг, що здійснюються в Україні. Державні стандарти соціальних послуг та картки до них, акти оцінки потреб - як робоча

документація державних соціальних служб. Недержавні соціальні служби.

Тема 2. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК ОСОБЛИВИЙ ВИД ПРАКТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.

Зачатки соціальної роботи у давніх суспільствах та виникнення професійної соціальної роботи у 19 столітті. Об'єкти і суб'єкти соціальної роботи. Соціальна робота як професійний вид діяльності, складні життєві обставини, державні постанови щодо роботи з особами, які опинилися у СЖО, соціальні послуги та соціальний супровід. Професійні функції фахівця із соціальної роботи. Закон України «Про соціальні послуги» - як основний документ соціального працівника. Недержавні соціальні служби. Структура й рівні соціальної роботи. Взаємозв'язок соціальної роботи з іншими науками. Технології соціальної роботи. Класифікація соціальних технологій за масштабністю, інноваціями, універсальністю.

Тема 3. ІСТОРІЯ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Джерела соціальної роботи у стародавні часи. Прийняття християнства в Київській Русі та розвиток благодійності. Діяльність Великого князя київського Володимира. Внесок Ярослава Мудрого у розвиток благодійності. Діяльність Володимира Мономаха. Роль церкви та монастирів в становленні системи громадського призиріння. Ідея милостині на українських землях. Проблема бідності. Категорії бідних. Петро I та його боротьба з «професійним» жебрацтвом. Становлення системи громадського призиріння на українських землях при Катерині II. Становлення системи дослідження з питань соціальної допомоги населення в СРСР. Затвердження системи соціального страхування робітників. Соціальна політика держави у 1960-х роках. Модель соціального захисту у СРСР.

Тема 4. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ТА ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ

Поняття соціальної культури. Цінності як ядро духовного світу людини. Соціальна допомога, підтримка і благодійність як основні соціальні цінності. Соціальна політика держави. Принципи соціальної політики. Основні функції соціальної політики. Фази механізму реалізації соціальної політики. Основні принципи соціального обслуговування населення, які висвітлені у законодавстві України. Організаційно-правові передумови діяльності благодійних організацій. Форми благодійних об'єднань: організації, фонди, рухи, заклади. Державний сектор захисту населення. Бізнес-сектор. Роль

третього сектора у соціальному захисті населення. Поняття соціального захисту. Основні принципи системи соціального захисту населення. Функції системи соціального захисту населення. Основні методи обслуговування населення.

Тема 5. ЗАРУБІЖНИЙ ДОСВІД СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ

Особливості соціальних програм на федеральному, штатному та місцевому рівнях в США. Особливості соціального страхування в США. Види страхування. Соціальна робота з дітьми, неповними сім'ями, етнічними меншинами. Багатоманітність етнічних груп у Канаді. Становлення соціальної роботи як професії в Канаді. Навчання соціальної роботи у вищих закладах Канади. Основні принципи соціальної роботи. Територіальний розподіл держави та особливості соціальної роботи. Державні та громадські соціальні служби Великобританії. Основні напрямки соціальної роботи у Німеччині. Класифікація закладів соціальної допомоги населення. Типологізація соціальних послуг. Особливості соціальної роботи в Швеції. Соціальна робота в сфері охорони здоров'я, освіти. Соціальна робота з групами ризику. Громадський метод соціальної роботи в Швеції.

Тема 6. СОЦІАЛЬНА РОБОТА ЯК ПРОФЕСІЯ

Професіоналізм у соціальній роботі. Основні характеристики професіоналізму. Обов'язки соціального робітника. Основні функції соціального робітника вимоги до спеціаліста з соціальної роботи. Особисті якості соціальних робітників. Типологія взаємодії соціального робітника та клієнта. Проблема професійних ризиків в соціальній роботі. Реабілітація соціальних робітників.

Модуль 2. ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.

Тема 7. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З ЛІТНІМИ ЛЮДЬМИ ТА ОСОБАМИ З ІНВАЛІДНІСТЮ

Особливості соціальної роботи з літніми людьми. Соціальні стереотипи відносно старості. Дослідження соціальних установ літніх людей. Стратегія соціальної політики при організації соціальної роботи з літніми людьми. Соціальне положення та психологічні особливості літніх людей.

Тема 8. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ДІТЕЙ. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ ІНТЕРЕСІВ ЖІНОК.

Правова та матеріально-економічна база соціального захисту дитинства. Декларація прав дитини, Конвенція ООН про права дитини, Закон про сім'ю, Закони про освіту – дошкільну, середню, вищу. Оздоровлення та лікування підростаючого покоління. Інклюзивні дитячі садки та школи, центри раннього втручання. Приватні дитячі садки. Спеціалізовані школи. Психологічна та соціально-педагогічна служби у школах. Діти-сироти та особливості соціального захисту вихованців дитячих будинків, соціальне сирітство. Деінституалізація дитячих будинків-інтерналів. Дім малюка. Діти, позбавлені батьківського піклування та допомога їм. Реабілітаційні центри для дітей. Опікунство, усиновлення, наставництво, партнерські сім'ї (тимчасового перебування). Сутність та еволюція “жіночого” питання. Фемінізм, гендер та стать. Принцип рівності жінок і чоловіків. Квота для жінок у парламенті. Збереження робочого місця на час декретної відпустки. Соціальний стан жінок в Україні. Державна політика з покращення положення жінок. Закон України «Про зайнятість населення України» щодо додаткових гарантій жінкам, що виховують неповнолітніх дітей, дітей дошкільного віку, дітей-інвалідів та додаткові відпустки на дітей.

Тема 9. СОЦІАЛЬНА РОБОТА З МОЛОДДЮ. ДЕВІАНТНА ПОВЕДІНКА ЯК ПРОБЛЕМА СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.

Молодь як особлива соціально-демографічна група. Структура соціальної служби для молоді. Акти оцінки потреб особи, дитини та її сім'ї та довгосторові справи з роботи з сім'ями, які опинилися у СЖО, – як основні документи роботи ССД і ЦСССДМів. Молодь, що відноситься до осіб, які опинились в складних життєвих обставинах. Поняття і причини девіантної поведінки. Злочинність. Постанова на обслуговування до ЦСССДМ після відбуття покарання. Різновиди психоактивних речовин. Діючі реабілітаційні центри для нарко- та алко- залежних осіб – державні диспансери та заклади від релігійних організацій (протестантських та католицьких церков, в т.ч. відомий «Назарет»). Форми прояву девіантного поведінки. Токсикоманія, ігроманія, суїцидальні наміри, проституція, сексуальні девіації. Неврози та фобії, деперсоналізація та депресії. Соціальний контроль девіантної поведінки. Ювенальна юстиція і ювенальна превенція.

Тема 10. ПРОБЛЕМА БЕЗДОМНОСТІ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ВИРІШЕННЯ. МІГРАЦІЯ Й ПРОБЛЕМИ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ.

Поняття бездомності, заподіяння їй та шляхи вирішення: реінтеграція бездомних осіб – держані притулки, робота з бездомними у притулках та

послуги, що надаються – оформлення документів, побутові, психологічні. Поняття міграції. Соціальна робота з мігрантами. Світова міграція. Особливості роботи з внутрішньо переміщеними особами в Україні під час повномасштабного вторгнення, притулки для ВПО. Гуманітарна допомога від БФ та щомісячна грошова допомога ВПО від держави; Е-допомога громадянам з пошкодженим житлом; безкоштовна правова. Допомога від Міжнародної організації міграції. Закон України щодо ВПО, останні зміни у ньому у березні 2024 року. Іноземні БФ, що надають допомогу ВПО. Створення «жіночих просторів» для ВПО та населення зон на межі бойових дій із сприяння іноземних донорів.

Тема 11. СІМ'Я ЯК ОБ'ЄКТ СОЦІАЛЬНОЇ РОБОТИ. СОЦІАЛЬНИЙ ЗАХИСТ МАЛОЗАБЕЗПЕЧЕНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ

Соціальні проблеми сім'ї . Соціальний захист сім'ї. Державні Соціальні служби щодо роботи з сім'ями – ССД та ЦСССДМ, комітет у справах сім'ї, молоді та спорту - як можливість для сімей і дітей отримати державний захист та різні види допомоги. Громадські організації, іноземні благодійні організації, що існують для сімей та дітей. Функції сім'ї як малої соціальної групи. Допомога багатодітним сім'ям. Види сімей за соціальною уразливістю. 4 основні форми державної допомоги родинам, що мають дітей. Показники матеріальної забезпеченості населення. Субсидії. Соціальний захист малозабезпечених верств населення, неповних сімей, державні виплати для них. Управління соціального захисту населення - як головна організація з виплат допомоги для сімей, дітей та інвалідів. Індиксація, компенсації, пільгові кредити для придбання житла.

Тема 12. СОЦІАЛЬНА РОБОТА В СИСТЕМІ ОСВІТИ ТА ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я.

Соціальна педагогіка як практична діяльність в сфері соціальної роботи. Основні положення системи освіти згідно законодавству України. Функції соціального робітника в системі освіти. Діяльність спеціаліста з соціальної роботи в закладах системи дошкільної освіти. Особливості соціальної роботи у школах. Соціальна робота в системі середньої професійної освіти. Соціальна робота у ЗВО. Біологічні та соціальні складові здоров'я. Взаємозв'язок медицини та соціальної роботи. Організаційна основа для рішення проблем відносно здоров'я населення. Патогенетична та профілактична медико-соціальна робота. Проблема підвищення рівня медичної освіти населення. Основні напрямки медико-соціальної роботи з населенням.

Тема 13. ОРГАНІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ СОЦІАЛЬНИХ СЛУЖБ.

Сутність соціального обслуговування і соціальної служби. Мережа організацій, причетних до розв'язання соціальних проблем в Україні. Соціальні служби на місцях. Центри соціальних служб для сім'ї, дітей та молоді як суб'єкти реалізації соціальної політики.

Розподіл дисципліни у годинах за формами організації освітнього процесу

та видами навчальних занять:

Назви модулів і тем	Заочна форма навчання					
	Кількість годин					
	усього	у тому числі				
		лекції	практичні (семінарські) заняття	лабораторні заняття	самостійна робота	модульна контрольна робота
1 - й семестр						
Тема 1 Соціальна робота як наука	7	1	-		6	
Тема 2 Соціальна робота як особливий вид практичної діяльності	7	1	-		6	
Тема 3 Історія соціальної роботи	7	1	-		6	
Тема 4 Соціальна робота та проблеми сучасного розвитку	7	1	-		6	
Тема 5	6	-	-		6	

Зарубіжний досвід соціальної роботи						
Тема 6 Соціальна робота як професія	6	-	-		6	
Тема 7 Соціальна робота з літніми людьми та особами з інвалідністю	7	1	-		6	
Тема 8 Соціальний захист дітей. Соціальний захист інтересів жінок.	7	1	-		6	
Тема 9 Соціальна робота з молоддю. девіантна поведінка як проблема соціальної роботи	7	1	-		6	
Тема 10 Проблема бездомності та шляхи її вирішення. міграція й проблеми соціальної роботи	7	1	-		6	

Тема 11 Сім'я як об'єкт соціальної роботи. соціальний захист малозабезпе- чених верств населення	7	-	-		7	
Тема 12 Соціальна робота в системі освіти та охорони здоров'я	7	-	-		7	
Тема 13 Організація діяльності соціальних служб	8	-	2		6	
Усього	90	8	2		80	

Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Організація діяльності соціальних служб	2
	Разом	2

Тематика індивідуальних завдань (контрольних робіт)

З навчальної дисципліни «Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб» у якості виконання індивідуальних завдань для здобувачів вищої освіти запропоновано виконання контрольних робіт. Тематика контрольних робіт повинна мати спрямованість з соціальної роботи. Відпрацьоване індивідуальне завдання (контрольна робота) є елементом допуску до складення підсумкового контролю за навчальну дисципліну та

відноситься до категорії відпрацьованих звітних матеріалів навчання за даною навчальною дисципліною. Контрольна робота відпрацьовується кожним здобувачем вищої освіти відповідно до методичних вказівок стосовно написання контрольних робіт. Варіанти контрольних робіт розподіляються між здобувачами вищої освіти у алфавітному порядку за списком в групі. Перший здобувач в списку групи отримує перший варіант і так далі за списком.

Теми контрольних робіт з дисципліни «Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб»

Варіант № 1

Актуальність проблем соціальної роботи.

Недержавні соціальні служби в Україні.

Зв'язок соціокультурних цінностей суспільства з соціальною роботою.

Варіант № 2

Соціальна робота як наука та учбова дисципліна.

Основні теорії та моделі соціальної роботи.

Соціальна робота в Іспанії

Варіант № 3

Закономірності та принципи соціальної роботи.

Становлення і розвиток системи суспільного догляду.

Професійний портрет соціального робітника.

Варіант № 4

Державні соціальні служби в Україні.

Соціальний захист та обслуговування населення.

Соціальна взаємодія спеціаліста з соціальної роботи та клієнта.

Варіант № 5

Понятійно-категоріальний апарат соціальної роботи.

Державно-правові основи соціальної роботи.

Проблеми формування професіоналізму в соціальної роботі.

Варіант № 6

Сутність соціального обслуговування та соціальної служби в Україні.

Система соціальної безпеки в теорії соціальної роботи.

Проблеми формування професіоналізму в соціальної роботі.

Варіант № 7

Соціум та соціальні відносини як предметна область соціальної роботи.

Хрещення Русі та його вплив на розвиток благодійності.
Соціальна робота в США.

Варіант № 8

Зміст та засоби соціальної роботи.
Розвиток соціальної роботи у Канаді.
Правова та матеріально-економічна база соціального захисту дитинства.

Варіант № 9

Функції соціальної роботи. Структура та рівні соціальної роботи.
Специфіка сучасної української держави та її вплив на соціальну роботу.
Особливості соціального захисту вихованців дитячих будинків.

Варіант № 10

Взаємозв'язок соціальної роботи з іншими науками.
Розвиток соціальної роботи у Німеччині.
Сутність та еволюція “жіночого” питання. Соціальне положення жінок в Україні.

Варіант № 11

Технології соціальної роботи.
Основи соціальної роботи у Швеції.
Державна політика з покращення положення жінок.

Варіант № 12

Зміст та засоби соціальної роботи.
Специфіка сучасної української держави та її вплив на соціальну роботу.
Допомога громадських та благодійних організацій дітям.

Варіант № 13

Закономірності та принципи соціальної роботи.
Соціальна робота в Італії.
Особливості соціалізації вихованців дитячих будинків.

Варіант № 14

Становлення і розвиток системи суспільного догляду.
Методи соціальної роботи.
Державна політика з покращення положення жінок.

Варіант № 15

Соціальна робота у період після війни та у радянський період.
Соціальна робота як професійний вид діяльності.
Управління соціальною роботою.

Оцінювання освітніх досягнень здобувачів вищої освіти

Засоби оцінювання

Засоби оцінювання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання під час вивчення навчальної дисципліни «Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб» є:

- доповіді на лекційних та семінарських заняттях (презентаційні матеріали, доповіді та виступи);
- виконання контрольних робіт;
- залік (відповідно до питань білетів, відповіді на питання).

Критерії оцінювання

Оцінювання рівня навчальних досягнень здобувачів з навчальної дисципліни здійснюється за 100-бальною шкалою. Мінімальна кількість балів для успішного складення курсу з навчальної дисципліни «Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб» є 50 балів.

Таблиця відповідності результатів оцінювання знань з навчальної дисципліни за різними шкалами

За 100-бальною шкалою, що використовується в НУЦЗ України	За рейтинговою шкалою (ЄКТС)	За 4-бальною шкалою
90–100	A	відмінно
80–89	B	добре
65–79	C	
55–64	D	задовільно
50–54	E	
35–49	FX	незадовільно
0–34	F	

Критерії оцінювання

Форми поточного та підсумкового контролю

Форми поточного та підсумкового контролю, які застосовуються під час вивчення навчальної дисципліни «Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб»:

Поточний контроль може проводитися наступними способами:

- усне опитування – застосовується під час проведення настановних занять з метою визначення рівня засвоєння здобувачами вищої освіти

навчального матеріалу;

– письмова контрольна робота – проводиться з метою перевірки рівня знань здобувачів вищої освіти за рахунок самостійної роботи.

Модульний контроль є компонентом поточного контролю і здійснюється у формі виконання здобувачами вищої освіти розгорнутої письмової контрольної роботи. Під час вивчення навчальної дисципліни проводиться один об'єднаний модульний контроль.

Підсумкова оцінка за вивчений модуль визначається як сума балів що отримав здобувач вищої освіти за письмову контрольну роботу під час вивчення тем модуля.

Підсумкова оцінка за поточний контроль визначається за результатами відповідей на лекціях і семінарських заняттях, а також після перевірки розгорнутої письмової контрольної роботи.

З навчальної дисципліни «Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб» **підсумковою формою контролю** є залік по завершенню вивчення навчальної дисципліни. Навчальна дисципліна не вважається складеною, у випадку, якщо здобувач не з'явився на екзамен.

Розподіл балів, які отримують здобувачі, за результатами опанування навчальної дисципліни, формою підсумкового контролю якого є:

- залік

Вид навчальної роботи		Кількіс ть	Максимальний бал за вид навчальної роботи	Загальна максимальна сума балів
І. Поточний контроль				
Модуль № 1	Лекції	4	-	-
	Семінари	1	4	4
	Контрольна робота	1	60	60
Разом за модуль				64
Разом за поточний контроль				64
Залік				36
Разом за всі види навчальної роботи				100

Поточний контроль.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів на семінарському занятті:

На семінарському занятті передбачається здійснити оцінювання теоретичної підготовки здобувачів вищої освіти за змістом визначеної теми.

Критерії поточного оцінювання знань здобувачів вищої освіти на семінарському занятті:

4 бали – здобувач вищої освіти вільно володіє навчальним матеріалом, орієнтується у конкретній заданій темі та аргументовано висловлює свої думки, наводить приклади;

3 бали – здобувач вищої освіти володіє основами навчального матеріалу та може окреслити головні аспекти визначеної теми;

2 бали – здобувач вищої освіти частково володіє навчальним матеріалом;

0-1 бал – здобувач вищої освіти не знає повні відповіді на поставлені питання, допускає при їх розкритті суттєвих помилок.

Контрольна робота є складовою поточного контролю і здійснюється через виконання письмової роботи в межах окремого змістового модуля. Кожен варіант модульної контрольної роботи складається з трьох завдань за матеріалом дисципліни «Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб». Оцінюється у 60 балів.

Критерії оцінювання знань здобувачів вищої освіти під час перевірки контрольних робіт:

45-60 балів – завдання виконане у повному обсязі, всі питання контрольної роботи написані та обґрунтовані (виконано три питання з трьох);

25-44 балів – завдання виконане в основному, теоретичні положення обґрунтовані (виконано два завдання з трьох);

10-24 балів – завдання виконане не повному обсязі, теоретичні положення обґрунтовані частково, приклади не завжди відповідають теоретичним твердженням (виконано одне завдання з трьох);

0-9 балів – завдання не виконане, мають місце значні помилки у теоретичному обґрунтуванні положень (не повністю виконане одне завдання чи взагалі жодне з питань не розкрито)

Підсумковий контроль успішності проводиться з метою оцінки результатів навчання на завершальному етапі у формі заліку.

Критерії оцінювання знань здобувачів на заліку (оцінюється від 0 до 36 балів):

27-36 балів – здобувач у повному обсязі володіє навчальним матеріалом, глибоко та всебічно розкрив зміст трьох теоретичних питань;

22-26 балів – здобувач достатньо повно володіє навчальним матеріалом, в основному розкрив зміст трьох теоретичних питань. При наданні відповіді на деякі питання не вистачає достатньої глибини та аргументації, при цьому є несуттєві неточності та незначні помилки.

16-21 бал – здобувач в цілому володіє навчальним матеріалом, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, допускає окремі суттєві неточності та помилки. Дані відповіді на два питання;

10-15 балів – здобувач не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Недостатньо розкрито зміст теоретичних питань, допускає суттєві неточності. Дана відповідь на одне питання;

1-9 балів – частково володіє навчальним матеріалом, відповіді загальні, допущено при цьому суттєві помилки;

0 балів – не володіє навчальним матеріалом та не в змозі його викласти, не розуміє змісту теоретичного питань та завдань.

Перелік питань для підготовки до заліку:

Модуль 1.

- 1.Актуальність проблем соціальної роботи.
- 2.Соціальна робота як наука та учбова дисципліна.
- 3.Закономірності та принципи соціальної роботи.
- 4.Методи соціальної роботи.
- 5.Понятійно-категоріальний апарат соціальної роботи.
- 6.Становлення теорії соціальної роботи.
- 7.Соціум та соціальні відносини як предметна область соціальної роботи.
- 8.Соціальна робота як професійний вид діяльності. Об'єкти та суб'єкти соціальної роботи.
- 9.Функції соціальної роботи. Структура та рівні соціальної роботи.
- 10.Взаємозв'язок соціальної роботи з іншими науками.
- 11.Технології соціальної роботи.
12. Зміст та засоби соціальної роботи.
13. Управління та цілі як структурні елементи соціальної роботи.
- 14.Крещення Русі та його вплив на розвиток благодійності.
- 15.Становлення і розвиток системи суспільного догляду.
- 16.Соціальна робота у період після війни та у радянський період.
- 17.Основні теорії та моделі соціальної роботи.
- 18.Зв'язок соціокультурних цінностей суспільства з соціальною роботою. Соціальна політика держави та соціальна робота.
- 19.Благодійні організації в системі соціальної роботи. Третій сектор та його роль у соціальному захисті населення.
- 20.Соціальний захист та обслуговування населення.
21. Державно-правові основи соціальної роботи.
22. Система соціальної безпеки в теорії соціальної роботи.
- 23.Соціальна робота в США.
- 24.Розвиток соціальної роботи у Канаді.
- 25.Соціальна робота в Британії.
- 26.Розвиток соціальної роботи у Німеччині.
- 27.Основи соціальної роботи у Швеції.
- 28.Соціальна робота як невід'ємна частина громадського устрою зарубіжних

країн.

- 30.Професіональний портрет соціального робітника.
- 31.Соціальна взаємодія спеціаліста з соціальної роботи та клієнта.
- 32.Проблеми формування професіоналізму в соціальної роботи.
- 33.Управління соціальною роботою.

Модуль № 2.

- 1. Правова та матеріально-економічна база соціального захисту дитинства.
- 2.Структура соціальної служби для молоді.
- 3.Девіантна поведінка як проблема соціальної роботи.
- 4.Соціальна робота у пенітенціарних закладах.
- 5.Специфіка соціальної роботи з сільською та міською молоддю.
- 6.Особливості соціальної роботи з літніми людьми.
- 7.Літня людина в сім'ї. Соціальне обслуговування та забезпечення літніх людей.
- 8.Поняття інвалідності та її види.
- 9.Основні принципи роботи з інвалідами.
- 10.Медико-соціальна реабілітація людей похилого віку.
- 11.Правові основи соціального захисту інвалідів.
- 12.Поняття бездомності, її причини та шляхи вирішення.
- 13.Поняття міграції.
- 14.Соціальна робота з мігрантами.
- 15.Роль соціальної роботи в нормалізації відносин між соціально-етнічними групами.
- 16.Соціологічні та правові аспекти соціальної роботи з мігрантами.
- 17.Соціальні проблеми сім'ї.
- 18.Соціальний захист сім'ї.
- 19.Показники матеріальної забезпеченості населення.
- 20.Соціальний захист малозабезпечених верств населення.
- 21.Вдосконалення соціальної роботи з сім'єю.
- 22.Соціальні служби сім'ї.
- 23.Особливості соціальної роботи в системі освіти.
- 24.Роль та місто соціального робітника в освіті.
- 25.Соціальна робота в системі охорони здоров'я.
- 26.Соціальна робота у сфері зайнятості.
- 27.Медико-соціальні основи здоров'я.
- 28.Особливості соціального захисту вихованців дитячих будинків.
- 29.Сутність та еволюція "жіночого" питання. Соціальне положення жінок в Україні.
- 30.Державна політика з покращення положення жінок.
- 31. Допомога громадських та благодійних організацій дітям.
- 32. Особливості соціалізації вихованців дитячих будинків.
- 33. Молодь як особлива соціально-демографічна група.

Політика викладання навчальної дисципліни

1. Активна участь в обговоренні навчальних питань, попередня підготовка до семінарських занять за рекомендованою літературою, якісне і своєчасне виконання завдань.

2. Сумлінне виконання розкладу занять з навчальної дисципліни (здобувачі вищої освіти, які запізнилися, до заняття не допускаються).

3. З навчальною метою під час заняття мобільними пристроями дозволяється користуватися тільки з дозволу викладача.

4. Здобувач вищої освіти має право дізнатися про свою кількість накопичених балів у викладача навчальної дисципліни та вести власний облік цих балів.

5. Здобувачі повинні діяти відповідно до політики НУЦЗ України щодо академічної доброчесності.

6. Викладач буде вдячний, якщо здобувач надасть відгук щодо якості навчання та висловіть свої пропозиції з покращення змісту курсу та форм роботи.

Рекомендовані джерела інформації

Література:

1. Харламов М.І. Соціальна робота: курс лекцій / М.І. Харламов, – Х.: НУЦЗ України, 2013. – 102 с.
2. Харламов М.І. Соціальна робота та організація діяльності соціальних служб. – Х.: НУЦЗ України, 2024. – 104 с.
3. Історія, теорія і практика соціальної роботи в Україні: навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів / упорядники: С. Я. Марченко, М. С. Кратінов, Л. Ц. Ваховський, О. П. Песоцька, В. О. Кратінова, О. Л. Караман. – Луганськ : Альма-матер, 2005. – 408 с.
4. Войнола Р.Х. Методика викладання дисциплін соціальнопедагогічного циклу: Навч. посіб. / Р.Х. Войнола. – К.: Центр учбової літератури, 2012. – 140 с.
5. Заверико Н.В. Соціальна педагогіка: Навчальний посібник / Н.В. Заверико. – К.: Видавничий дім «Слово», 2011. – 240 с.
6. Карпенко О.Г. Теорія і практика соціальної роботи: навчальний посібник/ О.Г.Карпенко,
7. Н.Ф.Романова. К.: Видавничий Дім «Слово», 2015.- 408 с
8. Лукашевич М.П. Соціальна робота (теорія і практика): Підручник / М.П. Лукашевич, Т.В. Семигіна. – К.: Каравела, 2011. – 368 с.

9. Соціальна педагогіка: підручник. 4-те вид. виправ. та доп. / За ред. проф. А.Й. Капської. – К.:
10. Центр учбової літератури, 2009. – 488 с.
11. Соціальна робота в Україні. Навч. посіб /І.Д. Зверєва, О.В.Безпалько, С.Я. Харченко та ін . За заг. ред. І.Д. Зверєвої, Г.М. Лактіонової - К.: Центр навч. літ., 2004. - 256 с
12. Теорія та історія соціального виховання : навч. посіб. \ уклад. О.О. Кравченко. – Умань, 2013.

Допоміжна

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка: схеми, таблиці, коментарі. - Навчальний посібник (для студентів вищих навчальних закладів). — К.: Центр учбової літератури, 2009. — 208 с.
2. Кубіцький С. Історія соціальної роботи в зарубіжних країнах в схемах і таблицях. - Навчальний посібник. — К.: ДАККіМ, 2010. — 124 с.
3. Словник-довідник для соціальних педагогів та працівників / За заг. ред. А. Й. Капської. - К., 2000.
4. Соціальна педагогіка і соціальна робота: монографія/ М.Палюх, Л.Хомінська.- Кам'янецьПодільський: ПП Буйницький О.А. – 2013.- 200с.

Інформаційні ресурси

1. Сайт Міністерства освіти і науки України (<http://www.mon.gov.ua>)
2. Сайт Державної служби України з надзвичайних ситуацій (<http://www.dsns.gov.ua>)
3. Сайт Національного університету цивільного захисту України (<http://www.nuczu.edu.ua>)
4. Сайт Міністерства соціальної політики України (<http://www.msp.gov.ua>)
5. <http://www.social.org.ua>.
6. <http://www.dnop.kiev.ua>.

Розробник: _____
(підпис)

Михайло ХАРЛАМОВ
(прізвище та ініціали)

